

УДК 581.9 (581.95)

РІДКІСНІ ТА ОХОРОННІ ВИДИ В УРБАНОФЛОРИ м. ГЕНІЧЕСЬКА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

С. Ю. Мальцева

Донецький ботанічний сад НАН України, пр. Ілліча, 110, Донецьк, 83059, Україна

Одним із актуальних напрямків сучасної ботаніки є урбанізація, результати досліджень якої дають важливий і цінний матеріал для виявлення зонально-регіональної специфіки прояву урбанізації. Оптимізація, раціональне використання, моделювання розвитку рослинного покриву міст неможливі без інвентаризації та аналізу урбанізацій [1].

Скорочення популяцій та знищення їх місцезростання в результаті антропогенного впливу призводить до зникнення ряду місцевих раритетних та ендемічних видів. Охорона фітогенофонду в містах має ряд специфічних особливостей. Збереження раритетних видів тут є більш складним завданням порівняно з неурбанізованим середовищем [1]. Охорона частини видів або їх окремих колоній в містах неможлива. Зокрема це стосується видів, які виявлені в антропогенних екотопах, де неможна створити рослинний резерват будь-якого типу.

В 2013 році нами були проведені флористичні дослідження міської території Генічеська та його зеленої зони. Дослідження проводилось маршрутним способом, з виконанням стандартних процедур сушіння, монтування та камеральної обробки гербарних зразків. Генічеськ – місторайонного значення в Херсонській області, адміністративний центр [Генічеського району](#). Генічеськ розташований в північно-західній частині побережжя [Азовського моря](#) в місці злиття північного закінчення Арабатської Стрілки з протокою Тонкий, який сполучає [Утлюкський лиман](#) з [Сивашем](#). Географічне розташування та природні умови міста зумовляють інтенсивну господарську діяльність на його території.

Не дивлячись на досить сильний антропогенний вплив, флора, яка формується в міських умовах Генічеська, залишається досить багатою. Підтвердженням цього слугують виявлені нами в межах адміністративних границь Генічеська 4 види рослин Червоної Книги України та 3 види, які потребують підвищених заходів охорони, та занесених до регіонального списку Херсонської області.

Нижче надається список видів з позначенням місця та дати збору.

Astragalus borysthenicus Klovov (Астрагал дніпровський, Fabaceae). Трав'яна стрижневокоренева рослина. Цвіте в травні–серпні, плодоносить у червні–серпні. Розмножується насінням.

Причорноморсько-приазовський літоральний ендемічний вид. Зустрічається на літоральних пісках, а також піщаних й супіщаних схилах по берегах Чорного і Азовського морів та морських лиманів, входить до складу приморських і прирічкових піщаних степів. Факторами, які обмежують його розповсюдження, є інтенсивних випас худоби на схилах, рекреаційне та господарське будівництво на морському узбережжі[3, 5]. В межах Генічеська виявлені одиночні особини *Astragalus borysthenticus* Klokov в північно-східній частині міста на схилі по проспекту Миру (12.05.2013).

Crambe maritima L. (Катран морський, Brassicaceae). Напіврозеткова багаторічна трав'яна рослина. Цвіте у квітні–травні. Плодоносить у червні–вересні. Розмножується насінням. Європейсько-середземноморський літоральний вид. Лімітуючі фактори – активна забудова літоральної смуги, збирання рослин для букетів та харчових цілей, стенотопність та низька конкурентна спроможність виду, недостатнє природне відновлення. Зростає на літоральних пісках й черепашниках з різкою зміною зволоження [5]. На території Генічеська відмічений нами на залізничних насипах поблизу морського порту (02.05.2013, 01.06.2013, 20.08.2013).

Tulipa schrenkii Regel (Тюльпан Шренка, Liliaceae). Багаторічна трав'яна рослина. Плодоносить у червні–липні. Розмножується цибулинами та насінням. Причини скорочення чисельності виду – розорювання степів, степових схилів та балок, надмірні пасовищні навантаження, масове зривання на букети, викопування цибулин [2, 3, 5]. На території м. Генічеська відмічена одична особина на узбіччі пр. Мирав північно-східній частині міста (02.05.2013).

Astrodaucus littoralis (M. Bieb.) Drude (Морквіниця прибережна, Аріасеae). Дворічна трав'яна рослина з розгалуженим голим стеблом. Цвіте у червні–липні, плодоносить у липні–серпні. Розмножується насінням [3, 5]. Спорадично нами відмічена в м. Генічеську на приморському піщаному березі зі змінним режимом зволоження та залізничних насипах (01.06.2013, 20.08.2013).

Види, які відносяться до списку рослин, які потребують підвищених засобів охорони та включених в регіональний список: *Muscarine glectum* Guss (Гадюча цибулька занедбана, Hyacinthaceae), *Quercus robur* L. (Дуб звичайний, [Fagaceae](#)), *Tamarix tetrandra* Pall. ex M. Bieb.(Тамариск чотиритичинковий, [Tamaricaceae](#)) [2, 5].

Література

1. Бурда Р.И. Антропогенная трансформация флоры / Р.И. Бурда. – Киев: Наук. думка, 1991. – 168 с.
2. Бойко М.Ф. Червоний список Херсонської області: Рідкісні та зникаючі види рослин, грибів та тварин / М.Ф. Бойко, М.М. Подгайний. – Херсон: Айлант, 2002. – 33 с.

«БІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ – 2014»: Збірник наукових праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. – С.419-421.

3. Красная книга Приазовского региона. Сосудистые растения / [под ред. докт. биол. наук, проф. В.М. Остапко, канд. биол. наук, доц. В.П. Коломийчука]. – Киев: Альтерпрес, 2012. – 276 с.

4. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання) / [укладачі: докт. біол. наук, проф. Т.Л. Андрієнко, канд. біол. наук М.М. Перегрим]. – Київ: Альтерпрес, 2012. – 14 с.

5. Червона книга України. Рослинний світ / [за ред. Я. П. Дідуха]. – Київ: Глобалконсалтинг, 2009. – 912 с.